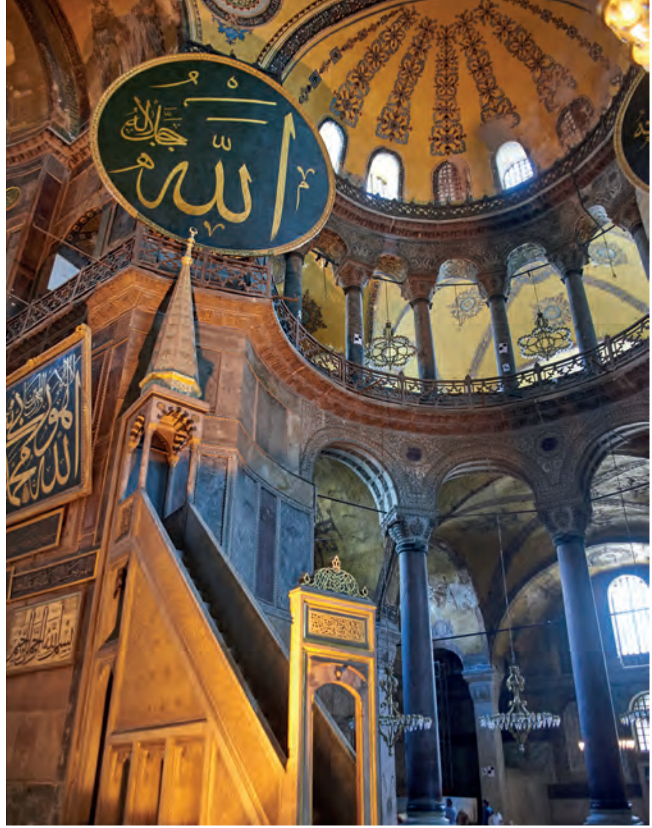
1. HUTBE İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

Hutbenin sözlük anlamı "bir topluluk karşısında yapılan etkileyici konuşma, nutuk, hitabet" demektir.[1] Terim olarak; "Bir mekânda toplanmış müminlerin, başta dinî konular olmak üzere, hayatlarını kolaylaştıracak, ilişkilerini uyumlu ve düzenli hâle getirecek her konuda aydınlatılmasıdır."[2]

Hutbe her zaman ve zeminde karşımıza çıkan hitabetin bir parçasıdır. Hitabet ise insanlık tarihi kadar eskidir. Hitabetin konu yönüyle akademik, askerî, dinî, siyasi ve hukuki vb. birçok çeşidi bulunur. Şekil yönünden de açık oturum, panel, konferans, nutuk benzeri çeşitleri vardır.

Cuma namazlarında hutbe okumak farzdır ve namazın farzından önce okunur. Ramazan ve Kurban bayramlarında ise sünnettir, namazdan sonra okunur.[3] Hutbeler hatip tarafından minberden sunulur. Cuma hutbesinin farziyeti ve önemi gerek ayet-i kerimelerde gerekse hadis-i şeriflerde belirtilmiştir.

Görsel 4.1: Minber, camide hutbenin okunduğu yerdir.

NOT EDELİM

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا اِذَا نُودِيَ لِلصَّلٰوةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا اِلٰى ذِكْرِ اللّٰهِ وَذَرُوا الْبَيْعَۜ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

"Ey iman edenler! Cuma günü namaz için ezan okunduğunda Allah'ı zikretmeye koşun alışverişi bırakın. Eğer bilirseniz bu sizin için daha hayırlıdır."

(Cuma suresi, 9. ayet.)

Cumanın farz oluşu ile ilgili ayette "Allah'ı (c.c.) zikir" ifadesi ile hem cuma namazı hem de hutbe farz kılınmıştır. Bu nedenle hutbesiz cuma namazı geçerli olmaz.

1. Ahmet Nedim Serinsu, Mehmet Sürmeli, Arif Alkan, vd., MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 147.
2. İsmail Karagöz, Fikret Karaman, İbrahim Paçacı, vd., DİB, Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 273.
3. Lütfi Şentürk; Seyfettin Yazıcı, DİB İslam İlmihali, s. 170.

Ayrıca Peygamber Efendimiz başka bir hadisinde şöyle buyurur: *"Cuma namazını cemaatle kılmak her Müslüman'a farzdır. Ancak şu dört kişi; köle, kadın, çocuk ve hasta müstesnadır."*[4] Bu kişilerden namaza gelme imkânı olanların da katılabileceği belirtilir. Nitekim Hz. Peygamber'in mescidinde cuma namazına düzenli devam eden kadınların bulunduğu bilinir.[5]

DÜŞÜNELİM-TARTIŞALIM

"Rabb' inin yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet et; onlarla en güzel yöntemle tartış. Kuşkusuz senin Rabb' in, yolundan sapanların kim olduğunu en iyi bilendir; O, doğru yolda bulunanları da çok iyi bilir."

(Nahl suresi, 125. ayet.)

Yukarıdaki ayet-i kerimede geçen "hikmetle ve güzel öğütle" ifadesiyle anlatılmak istenen nedir? Peygamberimizin (s.a.v.) hitabetini düşünerek arkadaşlarınızla paylaşınız.

Peygamber Efendimiz başka bir hadisinde ise: *"Cuma günü imam hutbe irad ederken yanındakine 'Sus!' dediğin takdirde cumanın sevabını kaybetmiş olursun."*[6] sözüyle hutbe dinlemenin gerekliliğini tüm Müslümanlara açıklar.

Hz. Muhammed (s.a.v.) İslam devletinin temellerini atmak için çıktığı hicret yolunda ilk hutbesini Salim b. Avfoğullarının bulunduğu Ranuna Vadisi'nde Beni Salim Mescidi'nde okumuştur. Günümüzde bu mescidin adı "Cuma Mescidi"dir.[7] Hutbeler Hz. Muhammed (s.a.v.) tarafından Cuma Mescidi'nde ilk okunduğu günden günümüze kadar İslam toplumu için bilgilendirici, bütünleştirici ve yol gösterici olmuştur.

Görsel 4.2: Hatip cuma ve bayram namazlarında hutbesini minberden irad eder.

İslam toplumunda önemli bir yere sahip olan hutbe, hatip tarafından önemine uygun olacak şekilde icra edilir. Bunun için hutbenin ibadetin bir parçası olduğu hatırlanmalı, titiz bir hazırlık ve başarılı bir sunum yapılmalıdır.

4. Ebu Davud, Cuma, 208-209.
5. bk. Müslim, Cuma, 50-52.
6. Buhârî, Cuma, 36.
7. Mustafa Fayda, "Muhammed", DİA, C 30, s. 415.

HATIRLAYALIM

Hatip cuma günü öğle namazı vaktinde, ezandan sonra minberin önünde cuma namazının ilk sünnetini kılar. Müezzin, Ahzâb suresinin elli altıncı ayetini okurken hatip basamak dualarını okuyarak minbere çıkar ve oturur. Müezzin iç ezanı okur. İç ezan bittikten sonra hatip ayağa kalkarak iki bölümden oluşan cuma hutbesinin ilk bölümüne başlar. Hamdele, şehadet, salvele getirir. Hutbe ile cuma namazının farzı arasında bir zaman dilimi vardır. Kim bunu değerlendirirse onun için hayırlıdır. Peygamberimiz (s.a.v.) bu konuda şöyle buyurmuştur. *"...Cuma gününde bir saat vardır ki Müslüman, bu saate isabet eder de hayırlı bir şey isterse Allah ona istediğini verir."*[1] İkinci bölümde Türkçe kısım dediğimiz daha çok ayet ve hadislerden oluşan vaaz ve nasihat kısmı okunur. Hatip hutbenin Türkçe kısmını okuduktan sonra oturur ve hutbe ile ilgili duayı okur. Hatip duayı okuduktan sonra ikinci hutbe için ayağa kalkarak hamdele, salvele, müminlere dua ve Nahl suresinin doksanıncı ayetini okuyarak hutbeyi bitirir.

1. bk. Müslim, Cuma, 15.